

ИҚТИСОДИЁТДА ИННОВАЦИЯЛАР

5 ЖИЛД, 4 СОН

ИННОВАЦИИ В ЭКОНОМИКЕ

ТОМ 5, НОМЕР 4

INNOVATIONS IN ECONOMY

VOLUME 5, ISSUE 4



ИҚТИСОДИЁТДА ИННОВАЦИЯЛАР

ИННОВАЦИИ В ЭКОНОМИКЕ | INNOVATIONS IN ECONOMY

№4 (2022) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9491-2022-4>

Бош муҳаррир:
Главный редактор:
Chief Editor:

Гулямов Сайдахрар
Саидахмедович
академик

Бош муҳаррир ўринбосари:
Заместитель главного редактора:
Deputy Chief Editor:

Вохидова Мехри Хасановна
иқтисодиёт фанлари бўйича
фалсафа доктори

ТАХРИРИЙ МАСЛАХАТ КЕНГАШИ | РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ | EDITORIAL BOARD

08.00.01 - ИҚТИСОДИЁТ НАЗАРИЯСИ | ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ТЕОРИЯ | ECONOMIC THEORY

Назаров Ш.Х. - и.ф.д.
Гафуров У.В. - и.ф.д., профессор
Мустафакулов Ш. И. - и.ф.д., доцент
Сайфуллаева М.
Маматкулов И.А.

Nanuli Khizanishvili - Doctor of Economic Sciences, Tbilisi Iv. Javakishvili State University. Faculty of Economics
Екатерина Геннадьевна Господарик к.э.н., доцент, заведующая кафедрой аналитической экономики и эконометрики экономического факультета БГУ

08.00.02-МАКРОИҚТИСОДИЁТ | МАКРОЭКОНОМИКА | MACROECONOMICS

Салимов Б. Т. - и.ф.д., профессор,
Назаров Ш. Х. - и.ф.д.
Худойкулов С. К. - и.ф.н. доцент,
Валиев Б. - PhD.
Сафарова Н.Н.

Зубиташвили Тамар - доктор туристических наук, Телавский государственный университет, Грузия

08.00.07-МОЛИЯ. БУХГАЛТЕРИЯ ҲИСОБИ. | ФИНАНСЫ. БУХГАЛТЕРСКИЙ УЧЕТ FINANCE. ACCOUNTING

Жиянова Н.Э. - и.ф.н., доц.

08.00.09-ЖАҲОН ИҚТИСОДИЁТИ | МИРОВАЯ ЭКОНОМИКА | WORLD ECONOMY

Мурадова Х.М. - и.ф.д., профессор
Шарифхўжаев Ш.О. - и.ф.д.

Сардор Азам - и.ф.д.
Вохидова М.Х. - PhD.

08.00.10-ДЕМОГРАФИЯ. МЕҲНАТ ИҚТИСОДИЁТИ | ДЕМОГРАФИЯ. ЭКОНОМИКА ТРУДА DEMOGRAPHY. LABOR ECONOMICS. 08.00.13-МЕНЕЖМЕНТ | МЕНЕДЖМЕНТ | MANAGEMENT

Гулямов С.С. - академик
Умурзаков Б.Х. - и.ф.д., профессор,
Каршиев М.Э.

Маматкулов И.
Гойиназаров С.Б. - PhD
Кадилова З.А. - PhD

Page Maker | Верстка | Саҳифаловчи: Хуршид Мирзахмедов

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

1. Гулямова Гулнора Патахкамаловна ТУРИЗМНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА ЗАМОНАВИЙ ТЕХНОЛОГИЯЛАРНИНГ АҲАМИЯТИ.....	4
2. Алимова Машхура Тоирхоновна, Мамаризоев Жаҳонгир Исохонович ТУРИЗМ СОҲАСИНИ ИННОВАЦИОН ЁНДАШУВ АСОСИДА РИВОЖЛАНТИРИШ ЙЎНАЛИШЛАРИ.....	11
3. Худояров Анвар Аиджанович ЗИЁРАТ ТУРИЗМИ ФАОЛИЯТИНИ ҚўЛЛАБ-ҚУВВАТЛОВЧИ ВА ТАРТИБГА СОЛУВЧИ ИНСТИТУТЛАРНИНГ МЕЁРИЙ-ҲУҚУҚИЙ ВА МАЪМУРИЙ-ТАШКИЛИЙ ЖИХАТЛАРИ.....	18
4. Султанова Холида Турсунмуратовна БОЗОР ИҚТИСОДИЁТИ ТИЗИМИДА ИНСОН ЭҲТИЁЖЛАРИНИ ТАРБИЯЛАШ ВА КАМБАҒАЛЛИКНИ ОЛДИНИ ОЛИШНИНГ АҲАМИЯТИ.....	29
5. Ibragimov Qobil To`xtamishovich SURXONDARYO VILOYATIDA UY-JOY BOZORI TASHLIL.....	36
6. Саидов Фаррух Фахриддинович “БЛОКЧЕЙН” ТЕХНОЛОГИЯЛАРИНИНГ РАҚАМЛИ ИҚТИСОДИЁТНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА ЎРНИ ВА АҲАМИЯТИ.....	45
7. Мирзакаримова Муяссар Мўминовна, Салимжонова Зилола Салимжон кизи, Махаматова Наргиза Шухрат кизи ИННОВАЦИОН ТАРАҚҚИЁТ ЙЎЛИГА ЎТИШ ДАВРИДА ИЛМИЙ-ИШЛАБ ЧИҚАРИШ-ТАЪЛИМ КЛАСТЕРИНИ ТАШКИЛ ҚИЛИШ МАСАЛАЛАРИ.....	50
8. Сабохат Газиёвна Алимова, Гулзода Мелиева, Носиржон Касымов ОСОБЕННОСТИ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ ДОХОДОВ СТРАХОВОЙ ОРГАНИЗАЦИИ.....	62
9. Xashimova Dilyora Paxritdinovna, Norboyeva Nafisa Erkinovna KORXONALAR FAOLIYATIDA BULUT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH XUSUSIYATLARI.....	70
10. Хусанова Гулчехра Сайфуллаевна ҲУДУДЛАРНИ КОМПЛЕКС-ИНОВАЦИОН РИВОЖЛАНТИРИШДА САНОАТНИ РИВОЖЛАНТИРИШ МОДЕЛИ (НАМАНГАН ВИЛОЯТИ МИСОЛИДА).....	76
11. Malikakhon Khasanboeva, Naima Kasimova PROBLEMS AND PERSPECTIVES OF THE DEVELOPMENT OF ELECTRONIC COMMERCE IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN DURING COVID-19.....	81
12. Пардабоев Бунёд Илхомиддин ўғли, Berkinov Odilbek Alisher o'g'li ЎЗБЕКИСТОНДА ЛОГИСТИК ИНФРАТУЗИЛМАЛАРИНИ ШАКЛЛАНТИРИШНИНГ ТОВАР ҲАРАКАТИГА ТАЪСИРИ.....	88

Султанова Холида Турсунмуратовна


Тошкент Тиббиёт академияси

“Ижтимоий фанлар” кафедраси, катта ўқитувчи

kholida.sultanova.55@mail.ru

БОЗОР ИҚТИСОДИЁТИ ТИЗИМИДА ИНСОН ЭХТИЁЖЛАРИНИ ТАРБИЯЛАШ ВА КАМБАГАЛЛИКНИ ОЛДИНИ ОЛИШНИНГ АХАМИЯТИ

For citation: Sultanova Khalida Tursunmuratovna. THE IMPORTANCE OF EDUCATING HUMAN NEEDS AND PREVENTING POVERTY IN A MARKET ECONOMY SYSTEM. Journal of innovations in economy. 2022. Vol. 5, Issue 4. pp.

 <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.0000000>

АННОТАЦИЯ

Озиқ-овқат муаммоси долзарб, кўп қиррали муаммо бўлиб, уни ҳал этиш қишлоқ хўжалиги муаммоларини ҳал этиш доирасидан чиқиши керак. Озиқ-овқат муаммосини ҳал этиш фақат озиқ-овқат маҳсулотларини ишлаб чиқаришни кенгайтириш билан эмас, балки табиий ресурслардан макбул фойдаланиш стратегиясини ишлаш билан ҳам боғлиқдир. Илмий мақолада айнан камбағаллик даражасини ифодалаловчи кўрсаткичлар ва уларнинг олдини олишга қаратилган таклифлар келтирилган.

Калит сўзлар: эҳтиёж, камбағаллик, озиқ-овқат танқислиги, бозор иқтисодиёти, демографик ўсиш.

Sultanova Khalida Tursunmuratovna

Tashkent Medical Academy, Department
of Social Sciences, Senior Lecturer

THE IMPORTANCE OF EDUCATING HUMAN NEEDS AND PREVENTING POVERTY IN A MARKET ECONOMY SYSTEM

ABSTRACT

The food problem is a topical, multifaceted problem, and its solution must go beyond solving agricultural problems. The solution to the food problem lies not only in expanding food production, but also in developing a strategy for the optimal use of natural resources. The scientific article contains indicators that reflect the level of poverty and recommendations for their prevention.

Keywords: need, poverty, food shortages, market economy, demographic growth.

Султанова Халида Турсунмуратовна

Ташкентская медицинская академия,

кафедра общественных наук, старший преподаватель

ЗНАЧЕНИЕ ВОСПИТАНИЯ ПОТРЕБНОСТЕЙ ЧЕЛОВЕКА И ПРЕДОТВРАЩЕНИЯ БЕДНОСТИ В СИСТЕМЕ РЫНОЧНОЙ ЭКОНОМИКИ

АННОТАЦИЯ

Продовольственная проблема — проблема актуальная, многогранная, и ее решение должно выходить за рамки решения сельскохозяйственных проблем. Решение продовольственной проблемы заключается не только в расширении производства продуктов питания, но и в разработке стратегии оптимального использования природных ресурсов. В научной статье приведены показатели, отражающие уровень бедности и рекомендации по их предупреждению.

Ключевые слова: нужда, бедность, нехватка продовольствия, рыночная экономика, демографический рост.

Кириш

Бозор иқтисодиётининг ривожланиши билан иқтисод фанининг инсонга эътибори муттасил ортиб борди. Ва бу нафақат инсоннинг бозор иқтисодиётининг марказий фигураси бўлганлиги билан боғлиқ. Замонавий бозор иқтисодий тизими шароитида инсон ўз фаолиятининг қутилмаган натижаларига дуч келади, бу эса экологик ҳалокатга олиб келиши ва шахснинг ўзи мавжудлигини хавф остига қўйиши мумкин; иқтисодий ҳаётни ўзгартиришнинг назарий асослари баъзан тўғридан-тўғри қарама-қарши натижаларга олиб келиши ҳам мумкин.

Бизнинг шароитимизда иқтисодий шахснинг ҳулқ-атвори моделини қуриш учун оддий ва илмий жамоатчилик онгининг ҳолатини, инсонни бошқаришнинг иқтисодий ва ижтимоий муҳитини, иқтисодий фаолиятнинг мақсадлари ва уларга эришиш йўлларини ўрганиш керак.

Эҳтиёжлар - бу инсон ҳаётини, унинг шахсиятини ривожлантиришни таъминлаш учун зарур бўлган нарсага объектив эҳтиёж. Иқтисодиёт фанида эҳтиёжларни таснифлашнинг турли мезонлари мавжуд, аммо гап ҳўжалик субъекти ҳақида кетаётганлиги сабабли унинг шахсий эҳтиёжлари ишчи кучини такрор ишлаб чиқариш ва ҳар томонлама ишлаб чиқариш эҳтиёжларига бўлинади.

Меҳнат ресурсларини такрор ишлаб чиқариш эҳтиёжлари инсоннинг ишлаб чиқариш фаолияти шароитларини акс эттиради. Буларга қуйидагилар қиради: озик-овқат, кийим-кечак, уй-жой, транспорт, соғлиқни сақлаш, касбий таълимни яхшилаш, ахборот ва бошқалар. Ишчи меҳнатининг самарадорлиги ва унинг қайфияти ушбу эҳтиёжлар гуруҳи қанчалик тўлиқ қондирилишига боғлиқ. Уларнинг эҳтиёжларини яхшироқ қондириш истаги инсонни доимий ва самарали ишлашга, малакасини оширишга ундайди.

Инсоннинг жамиятдаги мавқеи фақат ишлаб чиқариш фаолияти билан чегараланмаслиги аниқ.

Эҳтиёжларнинг яна бир гуруҳи – шахснинг ҳар томонлама ривожланиши эҳтиёжлари анча мураккаб ва серқирради, чунки у инсоннинг жамиятдаги ҳаётининг барча шароитларини акс эттиради. Булар ижтимоий фаол шахснинг эҳтиёжлари бўлиб, улар жисмоний ва маънавий камолотга, ижодий фаолиятга, маданий-эстетик тарбияга ва ҳоказоларга бўлган эҳтиёжларни ўз ичига олади. Шахснинг ҳар томонлама камол топишига бўлган эҳтиёжни қондириш инсонни янада нафосатли ва юксак даражага кўтаради. махсус товарлар ва хизматларни (музыка асбоблари; бадий адабиётни ўрганиш, одоб-ахлоқ қоидалари, спорт, музыка, расм ва бошқалар) истеъмол қилишни назарда тутади [1].

Инсон эҳтиёжларининг ривожланиши ва шаклланиши объектив жараён бўлиб, эҳтиёжлар пайдо бўлишининг умуминсоний иқтисодий қонуни ҳаракати билан белгиланади. Давлат маълум даражада ўзининг ижтимоий-иқтисодий сиёсати орқали эҳтиёжларни шакллантириш жараёнига таъсир кўрсатади: мажбурий бепул ўрта таълим; махсус олий маълумот; сугурта тиббиёти; соғлом турмуш тарзини тарғиб қилиш; мувозанатли овқатланиш; товарлар ва хизматлар сифатини назорат қилиш ва бошқалар.

Чексиз эҳтиёжлар ортиб, ушбу эҳтиёжларни тарбиялаш мураккаблашаётган бир даврда, давлатлар олдидаги асосий вазифалардан бири озиқ-овқат хавфининг олдини олиш ва камбағалликни қисқартиришдир.

Мавзунинг ўрганилганлик даражаси

Шахснинг иқтисодий ҳаётдаги фаол роли кўп жихатдан унинг иқтисодий хулқ-атвори мотивлари билан белгиланади. Инглиз сиёсий иқтисод классиклари А.Смит ва Д.Рикардо асарларида “иқтисодий одам” тушунчаси ёки модели яратилган бўлиб, у куйидагилар билан тавсифланади:

иқтисодий хулқ-атворни рағбатлантиришда шахсий манфаатнинг ҳал қилувчи роли;
хўжалик юритувчи субъектнинг ўз ишларидаги ваколати;

Бозор иқтисодиёти шароитида инсоннинг иқтисодий фаолиятининг асосий мотиви - фаровонликнинг пул бўлмаган омилларини (ўрганишнинг қулайлиги ва қийинлиги, бандликнинг ёқимли ва ёқимсизлиги, доимийлик ёки доимийлик, жамиятдаги обрў-еътибор) ҳисобга олган ҳолда фойдани максимал даражада ошириш (бойитиш). катта ёки камрок даражада муваффақиятга эришиш эҳтимоли) [2].

А.Смит «иқтисодий одам»нинг хулқ-атворини таҳлил қилар экан, у икки хусусият билан белгиланади [3]:

инсоннинг меҳнат тақсмоти туфайли айирбошлашга мойиллиги;

шахсий манфаатдорлик, худбинлик, доимий равишда ўз мавқеини яхшилаш истаги йўқолмайди.

Шунинг учун бозор иқтисодиёти шароитидаги шахс кўпроқ даромад олиш учун ишлаб чиқарилган маҳсулот бошқа тармоқларга қараганда қимматроқ бўладиган фаолият турини танлашга интилади. А.Смит бозор иқтисодиёти шароитида ҳар бир шахс “ўз манфаатини назарда тутаяди, жамият манфаатини англамайди”, савдогарлар ва саноатчиларнинг манфаатлари эса “жамиятни йўлдан оздириш ва ҳатто унга зулм қилиш”ни таъкидлаб, рақобатни чеклашга ҳаракат қилади. Фақат эркин рақобат “кўринмас қўл”, яъни. бозор иқтисодиёти қонунлари, тарқоқ эгоистларни тартибли тизимда бирлаштиради. Хаос ўрнини анча яхши ташкил этилган жамият эгаллайди. Шундай қилиб, “иқтисодий одам” ўз манфаати учун интилиб, жамият манфаати учун ҳаракат қилади.

Шуниси қизиқки, Аристотел учун «иқтисодий одам» А.Смит гоёларига тўғридан-тўғри қарама-қарши бўлган нарса, аксинча, унинг оқилона эҳтиёжларини қондиришга интилаётган шахсдир.

Ж.Милл ўзининг “Сиёсий иқтисод асослари” асарида инсоннинг ҳақиқий хулқ-атвори анча мураккаб эканлигини, бойликка интилиш меҳнатдан нафратланиш ва қиммат завқ-шавқлардан дарров баҳраманд бўлиш истаги билан бирга бўлишини таъкидлаган [4].

Ж.Вентҳам бозор иқтисодиёти шароитида инсоннинг хулқ-атворига катта эътибор берган. У инсон фаолиятининг мақсади унинг фаровонлиги, маълум бир даврдаги лаззатлар йигиндисига, азоб-укубатлар йигиндисини олиб ташлашга тенг деб ҳисоблаган. У индивидуал “фаровонлик интилишларини” бозор ва рақобатга мувофиқлаштиришга ишонмади, у буни қонунчиликнинг ваколати деб билди. А.Смит ва Д.Рикардонинг “иқтисодий одам” модели билан солиштирганда Ж.Бентҳамнинг “инсон табиати тушунчаси”нинг асосий белгилари куйидагилардан иборат.

универсаллик учун даъволар (яъни, иқтисодий соҳа билан чекланмаган);

юқори синф характери (унинг шахси ҳеч қандай синфга тегишли эмас);

гедонизм, яъни барча инсоний мотивларнинг завқланишга эришиш ва қайгудан халос бўлиш учун изчил равишда қисқариши;

ҳисоблаш мумкин бўлган рационализм - инсоннинг бахтга олиб келадиган барча ҳаракатларини ҳисоблаш қобилияти.

А.Вагнер ўзининг сиёсий иқтисод дарслигининг (1879) "Инсоннинг иқтисодий табиати" бобида инсон табиатининг асосий хусусияти - "товар етишмаслиги ҳисси ва уни бартараф этишга интилиш" мавжудлигини таъкидлайди. Унинг фикрича, одамларнинг иқтисодий фаолияти куйидагилар томонидан бошқарилади [5]:

фойда олиш истаги ва эҳтиёж кўркуви;
 маъқуллашга умид қилиш ва жазодан кўркиш;
 шараф ҳисси ва уятдан кўркиш;
 бундай фаолиятга интилиш ва бекорчилик оқибатларидан кўркиш;
 бурч ҳисси ва пушаймонлик кўркуви.

Таҳлил ва натижалар

Жаҳон иқтисодиётининг глобаллашуви мамлакатлар иқтисодиётининг тез суръатда ўсишини таъминлаш билан биргаликда баъзи бир глобал муаммоларни ҳам юзага чиқараяпти ва натижада иқтисодиётнинг янги ривожланиш модели доирасида глобал ўзгаришларни ҳисобга олишни талаб қилмоқда. Геосиёсий, ижтимоий ва экологик рисклар яқин йилларда дунёдаги бош хавф ҳисобланади, дея таъкидланади Жаҳон иқтисодий форуми (ЖИФ) экспертларининг фикрларига кўра, яқин ўн йил давомида асосий глобал қалтисликлар қаторига иқтисодий ривожланишнинг нотекислиги, ижтимоий табақалашув, экологик таҳдидлар, рақамли технологияларга боғлиқлик даражасининг ошиб бориши ва аҳолининг тез суръатларда қаришини киритиш мумкин [6].

Демографик ўсиш озиқ-овқат ва энергияга бўлган талабнинг ортишига олиб келади. 2030 йилга бориб озиқ-овқат маҳсулотлари таклифи ҳозиргига қараганда 50 фоизга, тоза ичимлик суви истеъмоли эса 30 фоизга ўсади [7].

1-жадвал

Ўзбекистон Республикасида кам таъминланган аҳоли улуши [8], %

Кам даромадли аҳоли улуши	2015 йил	2016 йил	2017 йил	2018 йил
республика бўйича	12,8	12,3	11,9	11,4
шаҳар жойларда	9,5	9,2	8,7	8,4
қишлоқ жойларда	15,9	15,1	14,8	14,3

Ўзбекистон Республикаси Давлат статистика қўмитаси маълумотларига кўра (1-жадвал) 2015-2018 йилларда Ўзбекистонда кам таъминланганлик даражаси 12,8 фоиздан 11,4 фоизгача, шаҳарларда 9,5 фоиздан 8,4 фоизгача, қишлоқ жойларда 15,9 фоиздан 14,3 фоизгача пасайди.

2019 йилда ички ишлаб чиқариш ҳисобига қишлоқ хўжалиги озиқ-овқат маҳсулотларининг асосий турларига бўлган эҳтиёжни қондириш даражаси 2-жадвалда келтирилган.

2-жадвал

2019 йилда ички ишлаб чиқариш ҳисобига қишлоқ хўжалиги озиқ-овқат маҳсулотларининг асосий турларига бўлган эҳтиёжни қондириш даражаси [9]

Маҳсулот тури	Аҳоли жон бошига ишлаб чиқариш кг/киши/йил	Истеъмолнинг ўртача нормаси, кг/киши/йил	Қоплаш даражаси, истеъмол нормаларига % да
Бугдой	179,1	77,5	231,1
Гўшт	42,6	42,8	99,5
Сут	319,0	325,5	98,0
Тухум, дона	231,0	245,0	94,3
Картошка	87,9	52,6	167,1
Сабзавот	296,2	119,2	248,5
Мева	81,6	108,7	75,1
Узум	47,5	17,5	271,5
Полиз экинлари	57,2	23,8	240,5

Кўпчилик кўрсаткичлар бўйича қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари (бугдой, картошка, сабзавот, узум, полиз маҳсулотлари) билан қоплаш даражаси 100 фоиздан ортиқни, бошқа

маҳсулотлар бўйича эса 75 фоизни (гўшт – 99,5%, сут – 98,0%, тухум – 94,3), мевалар бўйича 75,1 фоизни) ташкил этади.

Мамлакатнинг рейтингдаги юқори ўрни унинг озиқ-овқат хавфсизлиги юқори даражада эканлигини англатади. 3-жадвалда озиқ-овқат хавфсизлини даражаси бўйича мамлакатларнинг рейтингини келтирилган.

3-жадвал

Озиқ-овқат хавфсизлини даражаси бўйича мамлакатларнинг рейтингини [10]

РЕЙТИНГ	МАМЛАКАТ	ИНДЕКС
1	Финляндия	85.3
2	Ирландия	83.8
3	Нидерландия	79.9
4	Австрия	79.4
5	Чехия	78.6
6	Буюк Британия	78.5
7	Швеция	78.1
8	Исроил	78.0
9	Япония	77.9
10	Швейцария	77.7
32	Қозоғистон	70,8
83	Ўзбекистон	50,9
85	Тожикистон	49,4

Маълумки, Ўзбекистонда қишлоқ хўжалиги иқтисодиётнинг етакчи тармоғи саналади. Унда 3,6 миллион киши, яъни иқтисодиётда банд бўлганларнинг 27 фоизи ишлайди. ЯИМда тармоқ улуғи 32 фоизга тенг бўлса, соҳада фойдаланиладиган ер майдонлари республика ҳудудининг 45 фоизини эгаллайди. Ҳозирги вақтда 180 дан ортиқ турдаги қишлоқ хўжалиги ва озиқ-овқат маҳсулотлари 80 дан ортиқ мамлакатга экспорт қилинаётгани диққатга сазовор албатта. Яна бир эътиборли жиҳати, қишлоқ хўжалигида ишлаб чиқаришнинг кластер усули йўлга қўйилиб, у кенг қулоқ ёзаяпти. Улар билан қишлоқ хўжалиги ер майдонларининг 62 фоизи пахта-гўкимачиликда, 8 фоизи чорвачиликда ва 7,5 фоизи мева-сабзавотчиликда камраб олингани бунинг тасдиғидир [11].

Шулар қаторида соҳани янада ривожлантириш, фермерлар даромадини ошириш, озиқ-овқат хавфсизлигини таъминлаш ҳамда табиий ресурслардан барқарор фойдаланиш борасида фойдаланилмаётган бир қатор имкониятлар мавжуд. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 16 январдаги “Мамлакатнинг озиқ-овқат хавфсизлигини янада таъминлаш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Фармони ва айни пайтда ишлаб чиқиляётган Ўзбекистон қишлоқ хўжалигини ривожлантиришнинг 2020—2030 йилларга мўлжалланган стратегияси шу нуқтаи-назардан долзарбдир.

Масалан, стратегияда Ўзбекистонда 2018 йил ҳолатига кўра аҳоли ўртасида умумий тўйиб овқатланмайдиганларнинг улуши 6,3 фоизни ташкил этиши кўрсатиб ўтилган. Ушбу улушни 2021 йилгача 5, 2025 йилга келиб 3 фоизгача камайтириш, 2030 йилга бориб ноль даражага тушириш устувор вазифа этиб белгиланган.

Глобал очлик индекси 132 мамлакат ўртасида олиб борилиб, 2020 йилда Ўзбекистон 30-ўринда, Марказий Осиё мамлакатлари орасида 2-ўринда бўлган.

4-жадвал

Глобал очлик индексида Марказий Осиё мамлакатларининг 2000-2020 йиллардаги кўрсаткичлари

	Мамлакат	2000 й.	2005 й.	2010 й.	2019 й.	2020 й.
1.	Қозоғистон	11,0	12,4	8,6	5,5	5,4
2.	Қирғизистон	19,3	14,0	12,4	8,8	8,4
3.	Ўзбекистон	23,6	17,8	14,7	10,7	6,7
4.	Туркменистон	21,8	17,1	15,0	11,8	11,1

Марказий Осиё мамлакатлари орасида тўрт мамлакат: Ўзбекистон, Қозоғистон, Қирғизистон ва Туркменистоннинг очлик индекси кўрсаткичлари ушбу рейтингда эълон қилинади. 2000 йил маълумотларига кўра Ўзбекистон Очлик жиддий ташвишга соладиган мамлакатлар қаторига кирган бўлса, 2020 йилга келиб очлик даражаси паст мамлакатлар қаторидан жой олди. 6,7 кўрсаткич билан Марказий Осиё мамлакатлари орасида Қозоғистондан кейин 2-ўринни эгаллади.

Хулоса ва таклифлар

Хулоса қилиб айтиш мумкинки, биринчидан, озиқ-овқат масаласига эътибор бутун жаҳонда йилдан-йилга ортиб бормоқда. Очлик ва қашшоқликни бартараф этиш БМТ томонидан тасдиқланган Мингйиллик ривожланиш мақсадларида (2000-2015 йиллар) аксини топган ва Барқарор ривожланиш мақсадларига ҳам киритилган (2016-2030 йиллар).

Иккинчидан, озиқ-овқат муаммоси долзарб, кўп қиррали муаммо бўлиб, уни ҳал этиш қишлоқ хўжалиги муаммоларини ҳал этиш доирасидан чиқиши керак. Озиқ-овқат муаммосини ҳал этиш фақат озиқ-овқат маҳсулотларини ишлаб чиқаришни кенгайтириш билан эмас, балки табиий ресурслардан мақбул фойдаланиш стратегиясини ишлаш билан ҳам боғлиқдир.

Хулоса сифатида шунини айтиш мумкинки, озиқ-овқат саноатининг трансформациялашуви, нафақат, чекланган ресурслардан унумли фойдаланиш имконини беради, балки озиқ-овқат саноати субъектларининг рақобатбардошлиги ошишида муҳим омил вазифасини ҳам бажаради.

Иқтибослар/Сноски/References

1. Барсегян Ваган Оганесович, Кульмухаметова Фарида Минахматовна Экономические потребности как системообразующий фактор // ВЭПС. 2019. №1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/ekonomicheskie-potrebnosti-kak-sistemoobrazuyuschiy-faktor> (дата обращения: 16.05.2022).
2. Блауг М. Рикардо, Давид // 100 великих экономистов до Кейнса = Great Economists before Keynes: An introduction to the lives & works of one hundred great economists of the past. —


- СПб.: Экономикус, 2008. — С. 246—251. — 352 с. — (Библиотека «Экономической школы», вып. 42). — 1500 экз. — ISBN 978-5-903816-01-9.
3. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов. / Вступит. статья и комментарий В. С. Афанасьева. — М.: Издательство социально-экономической литературы, 1962. — 684 с.
 4. Michael St. John Packe, The Life of John Stuart Mill, Macmillan (1952).
 5. Афанасьев М.П., Афанасьев Я.М. Методологические и теоретические основы формулировки закона А.Вагнера. Подходы к его тестированию // Вопросы государственного и муниципального управления. — 2009. — № 3. — С. 47-70.
 6. Global Risk Report. World Economic Forum. 2017. <http://www.cnbc.com/2017/01/11/top-five-global-risks-for-2017-wef.html>
 7. Исаджанов А.А. Барқарор иқтисодий ривожланишнинг экологик жихатлари. Монография. Тошкент.: Complex Print, 2020. — 21 ,б.
 8. Ўзбекистон. Ихтиёрий миллий шарҳ 2020 йил. Барқарор ривожланиш соҳасида 2030 йилгача кун тартибини амалга ошириш. Т.: 2020. — 8-бет.
 9. Ўзбекистон. Ихтиёрий миллий шарҳ, 2020 йил. Барқарор ривожланиш соҳасида 2030 йилгача кун тартибини амалга ошириш. Т.: 2020. — 16-бет.
 10. Global Food Security Index / <https://gtmarket.ru/ratings/global-food-security-index>
 11. <https://xs.uz/uzkr/post/oziq-ovqat-khavfsizligini-taminlash-davr-talabi>



Ibragimov Qobil To`xtamishovich
Termiz Davlat Universitetining stajyor-tadqiqotchisi.

SURXONDARYO VILOYATIDA UY-JOY BOZORI TAHLIL

For citation: Ibragimov Kobil Tykhtamishovich. ANALYSIS OF THE HOUSING MARKET IN THE SURKHANDARYA REGION. Journal of innovations in economy. 2022. Vol. 5, Issue 4. pp.

 <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.0000000>

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada iqsodiyotda uy-joy, bozor va qurilish bozori tushunchalariga berilgan ta`riflar o`rganilgan. Ko`chmas mulk bozori funksiyalari va muammolari yoritilib, 2010-2020 yillar davomida Surxondaryo viloyatida qurilgan uy-joylarni statistik tahlil qilindi. Shuningdek, uy-joy qurilish bozorining rivojlanishiga tavsiyalar berildi.

Tadqiqotning maqsadi-Uy-joy qurilish bozorini o`rganish. Surxondaryo viloyatida 2010-2020 yillarda qurilgan uy-joylarni statistik tahlil qilish. Uy-joy tushunchasiga mahalliy hududdan kelib chiqib ta`rif berish.

Tadqiqotning ilmiy yangiligi:

- 1.Uy-joy tushunchasiga mahalliy hududdan kelib chiqib ta`rif berilgan.
- 2.Uy-joyning iqtisodiy jihatdan ijobiy, salbiy va xususiyatlari hamda mamlakatimizda qurilayotgan uy-joylar tasniflari keltirgan.
- 3.Surxondaryo viloyatida 2010-2020 yillarda qurilgan uy-joylarni statistik tahlil qilingan.
- 5.Uy-joy qurilish bozorini yanada rivojlantirishga takliflar berilgan.

Kalit so`zlar: Statistik tahlil, mutloq o`zgarish, o`shish sur`ati, ortirma sur`ati, zanjirsimon usul, -bazisli usul, vaqtli qatorlar, qo`shimcha o`shish qiymati, mutloq jadallashish yoki so`nish sur`ati, jadallashish yoki so`nish sur`ati, optimal jadallashish yoki so`nish sur`ati.

Ibragimov Kobil Tykhtamishovich
Trainee researcher at Termez State University.

ANALYSIS OF THE HOUSING MARKET IN THE SURKHANDARYA REGION

ABSTRACT

This article discusses the definitions of housing, the market and the construction market in economics. The functions and problems of the real estate market were highlighted, a statistical analysis of housing construction built in the Surkhandarya region for 2010-2020 was carried out. Recommendations are also given on the development of the housing market.

The purpose of the study is to study the housing market. Statistical analysis of housing construction built in Surkhandarya region in 2010-2020 Define the concept of housing based on the local area.